

Ćosićev rat

Zbornik radova sa naučne i stručne rasprave o knjizi *Bosanski rat* Dobrice Ćosića održane 3. maja 2012. godine u Rektoratu Univerziteta u Sarajevu. (2013). Sarajevo : Univerzitet u Sarajevu – Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava; 612 stranica.

Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava u Sarajevu, na čelu sa svojim osnivačem i direktorom te neumornim naučnim pregaocem akademikom Smailom Ćekićem, te sjajnim istraživačima ovog Instituta, već više od dvadeset godina, predano, savjesno i sa jedinstvenom energijom, proučava, istražuje i dokumentira genocid počinjen u Bosni i Hercegovini u toku minolog rata.

Institut to čini slično Simonu Wiesenthalu poznatom lovcu na nacistice, koji je čitav život posvetio dokumentiranju genocida i zadovoljavanju pravde žrtvama. Wiesenthal je dao i uvjerljiv razlog Roy Gutmanu da 1993. godine napiše svoju čuvenu knjigu o genocidu u Bosni i Hercegovini, pod nazivom *Svjedok genocida*. "Svima nama je potreban alibi kako bismo mogli reći da nismo šutjeli, da smo izvještavali ljude, da smo učinili sve kako bi javnost doznala o tome".

Rezultat tih dvodecenijskih istraživanja Sarajevskog Instituta za genocid, pored niza kapitalnih djela profesora Ćekića i drugih autora, je i organizovanje naučne i stručne rasprave o knjizi "Bosanski rat" Dobrice Ćosića, odnosno ulozi, aktivnostima, djelovanju i odgovornosti Dobrice

Ćosića, jednog od vodećih srpskih ideologa i realizatora projekta konačnog rješenja srpskog nacionalnog i državnog pitanja, pri čemu je agresija na RBiH imala ključnu ulogu, i posljedično s tim mnogobrojne zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava, te genocida nad Bošnjacima.

Izvršeni genocid na prostoru Srebrenice u stvari je eklatantan primjer izvršenog genocida u RBiH, čiji prostor je za razliku od desetina općina, od Prijedora, Nevesinja i Foče, preko Višegrada, Brčkog i Bratunca, do Zvornika i Bjeljine, gdje je također izvršen zločin genocida, – označen i imenovan teritorijom Ujedinjenih nacija, što je dodatno stvorilo obavezu njegove zaštite, a posebno odbranu teritorije i zaštitu civilnog stanovništva na toj teritoriji. Taj izvršeni genocid nad Bošnjacima RBiH ustvari je nešto što je učinjeno na prostoru četrnaest općina istočne Bosne. Mnogi autori navode da rezultati provedenih naučnih istraživanja i onih koja su u toku potvrđuju da je zločin genocida nad Bošnjacima u RBiH na kraju dvadesetog stoljeća izvršen u svim okupiranim i gradovima u opsadi.

Sagledavajući genezu pitanja Podrinja u velikosrpskoj ideologiji, politici i praksi, istraživači genocida su zapazili da je Podrinje u cjelini sa svojih četrnaest općina i apsolutnom većinom bošnjačkog stanovništva postalo područje od ogromne strateške važnosti za velikosrpski projekt od početka devetnaestog stoljeća, posebno od tridesetih godina i Berlinskog kongresa 1878. a kao predmet aspiracija naročito naznačeno u Garašaninovoj koncepciji Načertanija da "Srbija ne sme ostati mala" i da se mora "rasprostraniti". Za vrijeme aneksione krize u Bosni i Hercegovini 1908. godine, Jovan Cvijić je razradio koncept teritorijalnog proširenje Srbije, tako što je za saglasnost Srbije da Austro-Ugarska monarhija anektira Bosnu i Hercegovinu predložio da se Srbiji ustupi Podrinje, odnosno koridor duž njene istočne granice dubine oko 50 kilometara, sa dvanaest srezova

i površinom 10 hiljada kvadratnih kilometara, završivši s konstatacijom da se "srpski problem mora riješiti silom".

U skladu sa u međuvremenu razrađenim velikodržavnim projektom od Načertanija, Srpskog kulturnog kluba, Homogene Srbije, nedovršene njihove provedbe u Prvom i Drugom svjetskom ratu, a saglasno novim smjernicama političke i intelektualne elite državnog rukovodstva Savezne Republike Jugoslavije, posebno Miloševića i Ćosića, Skupština srpskog naroda u BiH na 16 zasjedanju u Banja Luci 12 maja 1992. godine, na prijedlog Radovana Karadžića donijela je "Odluku o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH" u šest tačaka (što je bila osnova za operacionalizaciju genocida u Bosni i Hercegovini):

1. državno razgraničenje od druge dvije nacionalne zajednice;
2. koridor između Semberije i Krajine;
3. uspostavljanje koridora u dolini rijeke Drine, odnosno eliminisanje Drine kao granice između srpskih država;
4. uspostavljanje granica na rijekama Uni i Neretvi;
5. podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski i uspostavljanje na svakom od dijelova efektivne državne vlasti;
6. izlazak Republike Srpske na more (Službeni glasnik RS, 26. 11. 1993. godine).

Utvrđeno je da je za genocid posebno važno stvaranje ideologije koja služi kao vodič i kao opravdanje, jer kako je to sociolog Leo Kuper u svojoj studiji o političkoj primjeni genocida u dvadesetom stoljeću utvrdio "kada djeluju kolektivno oni (izvršioци genocida) u najmanju ruku trebaju ideologiju koja će legitimirati njihovo ponašanje jer bez toga oni bi sebe vidjeli onakvima kakvi zaista i jesu – običnim lopovima i ubicama". Memorandum SANU, a njegov glavni inspirator, kreator i politički pokrovitelj je Dobrica Ćosić, jasno je proklamirao da raniji projekti za

Veliku Srbiju ostaju na snazi, čime je definirao taj politički program nacionalno legitimnim. U Memorandumu SANU je navedeno da je rješenje nacionalnog pitanja srpskog naroda bilo spriječeno od strane komunista krajem II svjetskog rata, a da srpski narod nije dobio svoju vlastitu državu kao ostali narodi, te da je jedino rješenje za istinsko postojanje i razvitak Srba "teritorijalno ujedinjenje srpskog naroda" što se postiže ujedinjenjem svih Srba u jedinstvenu srpsku nacionalnu državu, odnosno "uspostavljanje punog nacionalnog integriteta srpskog naroda, bez obzira koju republiku ili oblast nastanjuje, je njegovo historijsko i demokratsko pravo".

Ključna komponenta memorandumskog nacionalizma je bilo beskompromisno neprijateljstvo prema muslimansko-bošnjačkom narodu koji je zbog svoje veličine i lokacije naseljenosti bio nezaobilazan pri donošenju odluke da li će ili ne Bosna i Hercegovina postati dio Velike Srbije. Znatno prije stvarnog raspada Jugoslavije utjecajne ličnosti, znatan dio intelektualne elite u Srbiji, mediji, i tzv. orijentalisti oblikovali su stereotipne slike o Muslimanima kao tuđincima, inferiornim osobama i prijatnjom svemu onome što Srbi smatraju dragocijenim. Ovakvo, kako Margaret Thatcher navodi, velikosrpsko rasističko stajalište, sažeto je u riječima nekadašnje miljenice Zapada, a danas osuđenice zbog ratnih zločina, Biljane Plavšić, kojima opisuje Bošnjake kao "genetski poremećaj na tijelu Srbije" (Times, 12.1.2001.). Također, propagandna kampanja protiv islamskog fundamentalizma, kako tada tako i danas kada god za to ima potrebe, osigurava pogodnu osnovu srpskoj političkoj eliti na kojoj ona stvara sliku ugroženosti i formira emotivnu simbolologiju, obje u funkciji sredstva za mobilizaciju i ubjeđivanje domaće i međunarodne javnosti u ispravnost srpske politike.

Mnogi autori kao što su Darko Hudelist, Vidoslav Stevanović, Dragoljub Todorović, Miodrag

Petrović, Olivera Milosavljević i drugi, u svojim istraživanjima su dokumentovali da je Dobrica Ćosić od 1968. godine kroz svoju literaturu, a poslije kroz Memorandum SANU 1986., Ustavni projekt 1998., njegovo pisanje programa Raškovićeve Srpske demokratske stranke, te lično dovođenje Radovana Karadžića na čelo SDS i stalno mentorstvo nad njegovom politikom zločina sve do 1995., kroz vršenje funkcije predsjednika krnje Jugoslavije 1992.-1993. i na druge načine, – bio glavni kreator redefinisiranog srpskog velikodravnog projekta, genocidnog za sve ne-Srbe u Jugoslaviji, a onda je nakon svega pokušao da izbriše svoje kompromitantne tragove u strahu da ne bude priveden u Hašku sudnicu. Rezultat toga je i Ćosićev spis *Bosanski rat*, kao sredstvo retuširanja istine o agresiji i genocidu u BiH, što su svojim sjajnim istraživačkim priložima dokumentovali autori i akteri održane rasprave o knjizi *Bosanski rat* Dobrice Ćosića, čemu je posvećena i ova javna promocija rezultata istraživanja na ovu temu.

Naime, kao i u slučaju svih dosadašnjih zločina genocida, uključujući i holokaust, da se kao pandan pojmu istine suprotstavlja pojam negiranja, isto se, desilo i kad je riječ o genocidu u RBiH. Jedan od tipičnih predstavnika srpske nacionalističke ideologije, politike i prakse, Dobrica Ćosić, dokazano, glavni kreator projekta i prakse koji su sve to proizveli, svojim djelom *Bosanski rat* negira počinjeni genocid u Republici Bosni i Hercegovini, što je navelo istraživače genocida u ovom Zborniku da Ćosićevo djelo podvrgnu detaljnoj analizi i kritičkom proučavanju, sa svim manipulacijama, neistinama, falsifikatima i podmetanjima sadržanim u tom spisu.

U mnoštvu izvanrednih priloga ovog Zbornika o kome govorimo nalazi se i uvodna studija akademika Muhameda Filipovića "Marginalije uz jednu knjigu i uz historiju jednog pisca" u kojoj se pored ostalog navodi, da "upravo taj Ćosićev

napor da se jedan agresivni i genocidni, nelegalan i nelegitimn rat prikaže kao obično i normalno zbivanje građanskog sukoba i govori o tome kako je on svjestan stvarne istine, tj. da je svjestan da se tu radi o agresiji i genocidu, koje on nastoji svojim odnosom prema njemu i svojim svjedočanstvima o njemu, pogotovo sa tretiranjem tog rata kao da se radi o nečemu sasvim običnom i normalnom, opravdati" (s. 21). Profesor Filipović podcrtava da bi za broj žrtava Ćosićevih ideja trebala dvostruko veća knjiga da donese samo njihov popis, i da je knjiga *Bosanski rat* pokušaj implicitnog opravdanja prakse najtežih ratnih zločinaca koji su djelovali na ostvarenju njegovih ideja i bili njegovi direktni ideološki, politički i moralni sljedbenici, kao npr. Karadžić ili Koljević i sl.

Analiza akribičnih istraživanja sadržanih u priložima Zbornika autorki dr. Latinke Perović, Sonje Biserko, profesora Smaila Čekića, akademika Ivana Cvitkovića, Dragoljuba Todorovića, profesora Ismeta Dizdarevića, dr. Esada Bajtala, profesora Ismeta Grbe, Senadina Lavića, Jusufa Žige i drugih autora, zahtijevala bi novu studiju, što u ovoj prigodi nije moguće prezentirati, ali sva ova istraživanja su od izvanredne vrijednosti i značaja.

Imajući u vidu da je čuvena britanska državica Margaret Thatcher napisala (*Statecraft*, 260) da je velikosrpsko stajalište o Bošnjacima pozadina genocida u Bosni i da "svako ko želi vidjeti dokaze za tu tvrdnju, neka samo prouči duboku i potresnu knjigu profesora Normana Cigara "Genocid u Bosni"" , kvalifikujuću Cigara (zajedno sa Noelom Malcomom) kao "neprocjenjivi izvor informacija za vrijeme krize u Bosni" i neospornim autoritetom za ova pitanja, – komparirajući mogli bismo reći, imajući u vidu pred sobom priloge iz ovog Zbornika, da se radi o izvanrednim naučnim istraživanjima genocida i osvjetljavanjima konteksta njegovog nastanka, provođenja i ciljeva na prostoru ex Jugoslavije, a

posebno Bosne i Hercegovine, i da ova istraživanja predstavljaju sami vrh naučnog istraživanja o istini genocida, posebno u BiH, u najširim internacionalnim relacijama, te da je Čosićev spis *Bosanski rat*, eklatantan primjer manipulacije, historijskih konstrukcija i falsifikata, i ponovljeni čin genocida u negaciji činjenica o počinjenom genocidu nad Bošnjacima u Bosni i Hercegovini tokom 1992.-1995. godine.

Na kraju treba istaći da su ovaj kapitalni projekt istraživanja, njegovo štampanje, i promoviranje, imali punu potporu Rektorata Sarajevskog univerziteta, i osobno rektora Avdispahića, što služi na čast i njima i cjelokupnoj akademskoj zajednici.

Safet Halilović

Mitovi nacionalizma i demokratija

Gavrilović D., Despotović, Lj., Perica, V. i Šljukić S. (2009).

Mitovi nacionalizma i demokratija. Centar za historiju, demokratiju i pomirenje, Novi Sad i Fakultet za evropske pravno-političke studije, Sremska kamenica. Novi Sad : Grafomarketing; 152 stranice.

Ova knjiga nastala je kao plod dugogodišnjeg rada i traganja za historijskim istinama četverice autora, koji kroz koncizne tekstove prikazuju na koji način je historija zloupotrijebljena zarad nacionalističkih i vlastitih interesa. Na stotinu i pedeset stranica, autori nam žele objasniti da period koji prethodi dezintegraciji Jugoslavije jeste period

pojave nacionalizma, koji zaodjenut u političke mitove predstavlja atak na ljudske emocije, oživljavajući kod njih nacionalni ponos i budi nacionalnu svijest. Intencija ovoga djela jeste pokazati da je stvaranje mitova vođenih ideologijom najveća prepreka razumijevanju historije, te da političke vođe njima manipulišu kako bi mobilisali nezainteresovane narodne mase i opravdali svoje političke ciljeve.

Nacionalni mitovi se prvi put javljaju u evropskim zemljama i Sjedinjenim Američkim Državama krajem 18. stoljeća, kada je pobunjenoj buržoaziji koja je vladala svijetom ekonomije, ali ne i vlasti, trebao mit koji bi obećavao stabilizaciju i legitimitet, te tako kod širih narodnih masa stvorio vjeru u novi oblik državnog uređenja. Tako su ideolozi nacionalizma, posluživši se vlastitom prošlošću, simbolima i pojmovima iz Starog i Novog Zavjeta, proizveli mitove u čiju istinitost sadašnja američka nacija nimalo ne sumnja. Na taj način su nastali mitovi o Amerikancima kao *izabranom narodu i obećanoj zemlji*, koje je Bog postavio da u zemljama nemira i ratova unose harmoniju, čime se legitimira pravo odlaska u ratove, opravdavaju sve američke ekspedicije, ubijanja i zauzimanje novih teritorija. Osim ovih, tu postoji još mnogo mitova, koje političke vođe SAD-a zloupotrebljavaju, kako bi istakli navodnu superiornost američkog naroda nad drugima u cilju opravdanja svoje gnusne politike u svijetu.

Idući stazama svojih američkih i evropskih učitelja, političke vođe u zemljama zapadnog Balkana počeli su na ostacima mračne prošlosti stvarati nacionalističke mitove, kako bi te poraze pretvorili u pobjede i preuzeli uloge historijskih junaka u borbi za nastajanjem i širenjem vlastite državne teritorije. Autori ukazuju na to da su političke vođe, izgrađujući nacionalni identitet, počeli da proizvode mitove, koji, iako predstavljaju puke izmišljotine, maštovite priče o događajima koji se nikada

nisu ni desili, jer kod Hrvata, Srba i Bošnjaka postoje oskudni povijesni korijeni na koje se nacionalistički pokreti mogu pozivati kao na svoju legitimaciju, to znači da se nacionalistička ideologija gotovo uopće ne poklapa sa stvarnošću, te mora sistematski iskrivljavati povijest kako bi opravdala sebe.

Srpske i hrvatske nacionalističke vođe su, nakon raspada SFRJ, posebnu pažnju i napore posvetili redefinisavanju slike o sebi među svojim sunarodnicima i njihovog odnosa s ostalim etničkim i religijskim zajednicama. Naravno da su im u tu svrhu u prvom planu poslužili mitovi, koji su u srpsku nacionalnu svijest involvirali osjećaj superiornosti kroz mitove o *izabranosti, obećanoj zemlji*, Srbima kao *čuvarima kapija civilizovanog svijeta*, Srbima kao *nebeskom narodu*, koji je predodređen za vječno postojanje, Srbima kao *najstarijoj naciji*, koji su postojali i prije nego je Bog stvorio svijet. Ovim mitovima srpski politički establišment je slao poruku o *veličini, značaju, poštenju i junaštvu njihovih naroda, o jednoj cjelovitoj teritoriji na kojoj bi trebali njihovi narodi da zaokruže svoju nacionalnu državu do neprikosnovenosti i idealizovane slike njihovih nacionalnih vođa* (str. 13). Tako su kreatori srpske nacionalne politike kroz mit o obećanoj zemlji *izvojevali* pravo na teritoriju Bosne i Hercegovine, negirajući, prije svega, bošnjački nacionalni identitet, te na osnovu srednjovjekovnih povelja, kao i vjerske i konfesionalne pripadnosti vladara, dokazivali pravo na zemlju, što je svakako davalo legitimitet vođenju dugogodišnjih ratova na teritoriji BiH. Mit o Kosovu kao Dušanovom carstvu jeste jedan od najstarijih mitova, koji i dan-danas diktira političke odnose između Kosova i Srbije, i predstavlja neostvarenu želju svakog Srbina da povrate teritorije svojih predaka i ponovno uspostave sjajno Dušanovo carstvo.

Kao odgovor na mit o Bosni i Hercegovini kao srpskoj zemlji, s hrvatske i bošnjačke strane se pojavio